

„Toto přesouvání, neustálé vnitřní přestavování fenoménu středoevropanství je slabinou středoevropského centrismu, jeho dezintegrujícím, slabým místem. Tato labilita, která působí rozkladně, je však současně jeho stabilitou: to, co není pevné a jednoznačně stanovené, co nemá pevného tvaru teritoriálního, etnického, ideologického, co je pohyblivé a vágní, lze také těžko zcela a beze stopy zničit.“ (str. 48). Je stylové, že jeho definice je postavena na paradoxu, tedy pojmovém instrumentu, jenž je pro kulturní prostor střední Evropy jak z hlediska poetiky, tak sémiotiky snad nejtypičtějším fenoménem.

Milan Pokorný

Awangardowa encyklopedia czyli Słownik rozumowany nauk, sztuk i rzemiosł różnych. Prace ofiarowane Profesorowi Grzegorzowi Gaździe. Pod redakcją Ireny Hübner, Agnieszki Izdebskiej a Jarosława Pluciennika, Danuty Szajnert. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008.

Významné životní jubileum polského literárního teoretika a genologa, šéfredaktora jediného evropského genologického časopisu *Zagadnienia rodzajów literackich* bylo oslaveno asi několikrát, ale myslím, že nejvýznamněji právě tímto festschriftem, poněkud žertovně nazvaným. Jak to tak bývá, tyto sborníky jsou nejčastěji všehochutí jubilatových přátel, jsou tematicky i metodologicky různorodé a většinou nepřinášejí nové věci, spíše opakování a sumarizování, ale o tomto sborníku to platí jen zčásti. Jsou to většinou velmi živé, podnětné příspěvky, místy i s trochou recese, jindy zase velmi seriózní, rozhodně znamenající vědeckou událost již tím, že v podstatě krouží kolem velkých Gazdových témat: genologie, teorie umění a avantgardy. Polští sestavovatelé gentlemansky dali přednost cizincům. Na prvním místě tak stojí studie Krystyny Kardyni-Pelikánové o žánrových aspektech českých syntéz polské literatury. Neměla mnoho, z čeho by vybrala, musela se proto často vracet do minulosti, nicméně ani z tohoto klání nevyšla brněnská polonistika naprázdno, naopak hrála ona i slavistika jako taková často dominantní úlohu i díky autorce článku. Autor recenze přispěl článkem o aspektech a kontextech žánrové transformace, Urszula Aszyk napsala o calderonských alegoriích malířství, Bogdan Mazan o čínském impaktu v evropském prostoru, další příspěvky se týkají americké kultury, demystifikace filmu, Bożena Tokarz pojednala o metafiktivním efektu kreace, řada příspěvků obsahuje analýzy řady slovanských literatur, ale zejména ve vztahu mezi literaturou a jinými druhy umění, dramatem, filmem, výtvarným uměním, nápaditá je studie koeditorky Danuty Szajnert a Jarosława Pluciennika (osvícenství), o motivu fotografie píše další koeditorka Agnieszka Izdebska, k dědictví Stefanie Skwarczyńské se vrací Henryk Pustkowski, Danuta Ulicka se zabývá teorií v literatuře, Pavol Koprdá jako jediný Slovák přispěl úvahou o slovensko-polských vztazích.

Sborník takřka přesně zachycuje „rozvolněnost“ současné literární vědy a opouštění jejích vymezených „mantinelů“, jistota esejističnosti, ale najdeme tu i vskutku vědecké příspěvky, vážné, jako je např. onen K. Kardyni-Pelikánové, resp. Pavla Koprdy nebo B. Tokarz: současně to však jsou studie podstatné, stimulativní, jdoucí na kořen problému, nikoli dogmaticky upjaté, znalé nejnovějších vývojových trendů: to je zvláště patrné u B. Tokarz,

čož je dáno již tematicky. Vzhledem k orientaci pracoviště, jež G. Gazda vede (Katedra teorie literatury, divadla a filmu), je zde více multidisciplinarity, interdisciplinarity, genologických přesahů do jiných druhů umění, snaha syntetizovat.

Sborník k jubileu Grzegorza Gazdy může být i pro nás příležitostí k ocenění jeho spolupráce s brněnskou slavistikou a k vyzvednutí jeho přínosu teorii literatury, literárněvědné metodologii a genologii, studiu moderny a avantgardy, ale také toho, že významně syntetizoval mnohaleté snahy polských i jiných genologů vydáním Slovníku literárních rodů a žánrů.¹ Mnoga leta!

Ivo Pospíšil

Slavistické reflexie a kontexty: ad rem Jiřího Polívku

Aktívne a generačne rozvinuté české slavistické zázemie, ktoré posledné dve desaťročia otvorene odborne uvažuje – i mimo slavistických zjazdov – o „predmete“ súčasnej slavistiky, o jej konexiách do spoločenských vied, zaujíma sa o vertikálne presahy svojich dejín do výskumne reálnej problematiky slavistickej „skutočnosti“, podniká aj ďalší, pre slavistiku i pre literárnu vedu a jej metodológiu veľmi potrebný a užitočný krok. Na prvý pohľad vyzerá ako protipohyb, teda výprava do minulosti ale vývinové procesy v spoločenských vedách potvrdzujú, že práve týmto spôsobom či smerom sa spravidla začínajú a oživujúco rozvíjajú sebaopoznávacie výpravy do pamäti spoločenských vied, či už je to pri výmene generácie literárnych vedcov, pri etablovaní sa novej metodológie či pri profilovaní výskumnej problematiky vo svojej prítomnosti, keď je spojená so silnejúcimi hlasmi o kríze zvnútra vedného predmetu.

Editorský tím Hana Hlůšková a Anna Zelenková po úspešnom zborníku venovanom Frankovi Wollmanovi, za spolupráce inštitúcií Katedra etnológie a kultúrnej antropológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV, Českej asociácie slavistů, Ústavu etnológie SAV a Slavistickej spoločnosti Franka Wollmana v Brne, predkladajú odbornej a kultúrnej verejnosti dvojzväzkový súbor *Slavista Jiří Polívka v kontexte literatúry a folklóru*.

„Polívkovský“ zborník, jeho prvý zväzok, pripravili pri príležitosti 14. medzinárodného zjazdu slavistov v Ochride a venovaný je PhDr. Viere Gašparíkovéj, DrSc., k jej životnému jubileu (Bratislava-Brno 2008, prvá zväzok má 248 strán), druhý zväzok z bibliografie Jiřího Polívku zostavila V. Gašparíková a má 112 strán.

Osobnosť Jiřího Polívku (1858–1933) je dvojdómá vo viacerých významoch, ktoré zavedú s odstupom času jeho činnosť do národného či nadnárodného kontextu viacerých

¹ Pripomeňme alespoň jeho nedávne edičné počiny: Wokół gotycyzmów. Wyobrażenia, groza, okrucieństwo. Redakcja Grzegorz Gazda, Agnieszka Izdebska, Jarosław Płuciennik. Universitas, Kraków 2002. Przestrzeń ogrodu, przestrzeń kultury. Redakcja Grzegorz Gazda, Mariusz Gołąb. Universitas, Kraków 2008. Space of a Garden – Space of Culture. Edited by Grzegorz Gazda and Mariusz Gołąb. Cambridge Scholars Publishing 2008. Dyskursy i przestrzenie (nie)TOLERANCJI. Pod redakcją Grzegorza Gazdy, Ireny Hübner, Jarosława Płuciennika. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008. Słownik rodzajów i gatunków literackich, pod redakcją Grzegorza Gazdy i Słowini Tyneckiej-Makowskiej. Universitas, Kraków 2006.